

Związki chemiczne, wiązania chemiczne, reakcje

Literatura:

L. Jones, P. Atkins – Chemia ogólna. Cząsteczki, materia, reakcje.

Lesław Huppenthal, Alicja Kościelecka, Zbigniew Wojtczak – Chemia ogólna i analityczna dla studentów biologii.

Lech Pajdowski – Chemia ogólna.

Adam Bielański – Podstawy chemii ogólnej i nieorganicznej.

Związki chemiczne

Związek chemiczny – trwałe połączenie co najmniej dwóch różnych **pierwiastków chemicznych** za pomocą dowolnego wiązania chemicznego.
Związki chemiczne powstają podczas reakcji chemicznych.

Podział główny: **związki organiczne, związki nieorganiczne**.

Rodzaje związków nieorganicznych:

- wodoroki – NaH,
- tlenki – MgO, CO₂
- kwasy – HCl, H₃PO₄
- wodorotlenki – KOH, Ba(OH)₂
- sole – FeCl₃, K₂Cr₂O₇
- węgliki – CaC₂
- azotki – Li₃N, C₃N₄

Prawo stałości składu: związki chemiczne mają stały skład ilościowy

Związki chemiczne

TLENKI – związki zbudowane z tlenu i innego pierwiastka.

- **tlenki metali** = (najczęściej) tlenki zasadowe
- **tlenki niemetalu** = (najczęściej) tlenki kwasowe
- **amfoteryczne** – wchodzą w reakcję z zasadami i kwasami.

Sposoby otrzymywania tlenków:

- reakcja tlenu z pierwiastkiem
- reakcja rozkładu termicznego soli oraz wodorotlenków
- reakcja utleniania tlenków niższych
- reakcja redukcji tlenków wyższych.

Związki chemiczne

KWASY – związki zbudowane z wodoru oraz reszty kwasowej.

- kwasy tlenowe (HNO_3);
- kwasy beztlenowe (HCl).

Sposoby otrzymywania kwasów:

- reakcja tlenku niemetalu i wody.
- reakcja mocnego kwasu z solą.

Moc kwasów maleje w grupie, a rośnie w okresie układu okresowego. Moc dla kwasów beztlenowych rośnie w grupie.

Możliwe reakcje:

- z metalami;
- tlenkami metalu;

Szereg aktywności wszystkich metali

Pierwiastki stojące w szeregu aktywności za wodorem nie są w stanie wyprzeć go z kwasu. Reakcja nie zachodzi, z wyjątkiem kwasu siarkowego (VI) oraz azotowego (V).

Związki chemiczne

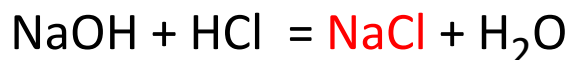
WODOROTLENKI – związki zbudowane z metalu oraz grupy wodorotlenowej (OH^-).

Otrzymywanie wodorotlenków:

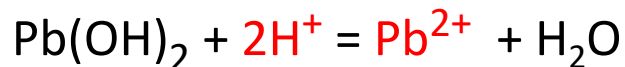
- reakcja metalu z grupy 1 lub 2 (oprócz berylu) z wodą
- reakcja tlenku metalu z grupy 1 lub 2 (oprócz berylu) z wodą

W zależności od charakteru chemicznego wodorotlenki możemy podzielić na:

- zasadowe, które wchodzą w reakcję z kwasami i tworzą sól

- amfoteryczne, które wchodzą w reakcję z kwasami oraz zasadami

Związki chemiczne

Sole – związki zbudowane z metalu oraz reszty kwasowej.

- obojętne (występują najczęściej)
- Wodorosole (NaH_2PO_4)
- hydroksosole (metal oraz reszta kwasowa i wodorotlenowa)

Sposoby otrzymywania soli:

- reakcja kwasu z zasadą;
- reakcja kwasu z tlenkiem metalu;
- reakcja kwasu z metalem;
- reakcja tlenku metalu z tlenek niemetalu
- reakcja zasady z tlenkiem niemetalu;
- reakcja metalu z niemetalem;
- reakcja soli1 z solą2
- reakcja soli1 z zasadą1;
- reakcja soli słabego kwasu z silnym kwasem;
- reakcja soli kwasu beztlenowego z silnym kwasem tlenowym.

Układ Okresowy Pierwiastków

1 IA H Wodór 1.00794	2 IIA He Hel 4.002602											13 IIIA B Bor 10.811	14 IVA C Węgiel 12.0107	15 VA N Azot 14.00674	16 VIA O Tlen 15.9994	17 VIIA F Fluor 18.9984032	18 VIIIA Ne Neon 20.1797
3 Li Lit 6.941	4 IIIB Be Beryl 9.012182											5 B Bor 10.811	6 C Węgiel 12.0107	7 N Azot 14.00674	8 O Tlen 15.9994	9 F Fluor 18.9984032	10 Ne Neon 20.1797
11 Na Sód 22.989770	12 IIIB Mg Magnez 24.3050	3 IIIB	4 IVB	5 VB	6 VIB	7 VIIB	8 VIII	9 VIII	10 VIII	11 IB	12 IIB	13 Al Glin 26.981538	14 Si Krzem 28.0855	15 P Fosfor 30.973761	16 S Siarka 32.066	17 Cl Chlor 35.453	18 Ar Argon 39.948
19 K Potas 39.0983	20 Ca Wapń 40.078	21 Sc Skand 44.955910	22 Ti Tytan 47.867	23 V Wanad 50.9415	24 Cr Chrom 51.9961	25 Mn Mangan 54.938049	26 Fe Żelazo 55.8457	27 Co Kobalt 58.933200	28 Ni Nikiel 58.6934	29 Cu Miedź 63.546	30 Zn Cynk 65.409	31 Ga Gall 69.723	32 Ge German 72.64	33 As Arsen 74.92160	34 Se Selen 78.96	35 Br Brom 79.904	36 Kr Krypton 83.798
37 Rb Rubid 85.4678	38 Sr Stront 87.62	39 Y Itr 88.90585	40 Zr Cykon 91.224	41 Nb Niob 92.90638	42 Mo Molibden 95.94	43 Tc Technet (98)	44 Ru Ruten 101.07	45 Rh Rod 102.90550	46 Pd Pallad 106.42	47 Ag Srebro 107.8682	48 Cd Kadm 112.411	49 In Ind 114.818	50 Sn Cyna 118.710	51 Sb Antymon 121.760	52 Te Tellur 127.60	53 I Jod 126.90447	54 Xe Ksenon 131.293
55 Cs Cez 132.90545	56 Ba Bar 137.327	57 to 71	72 Hf Hafn 178.49	73 Ta Tantal 180.9479	74 W Wolfram 183.84	75 Re Ren 186.207	76 Os Osme 190.23	77 Ir Iryd 192.217	78 Pt Platyna 195.078	79 Au Złoto 196.96655	80 Hg Rtęć 200.59	81 Tl Tal 204.3833	82 Pb Ołów 207.2	83 Bi Bizmut 208.98038	84 Po Polon (209)	85 At Astat (210)	86 Rn Radon (222)
87 Fr Franc (223)	88 Ra Rad (226)	89 to 103	104 Rf Rutherford (261)	105 Db Dubn (262)	106 Sg Seaborg (266)	107 Bh Bohr (264)	108 Hs Has (269)	109 Mt Meitner (268)	110 Ds Darmstadt (271)	111 Rg Roentgen (272)	112 Uub Ununbium (285)	113 Uut Ununtrium (284)	114 Uuq Ununquadium (289)	115 Uup Ununpentium (288)	116 Uuh Ununhexium (292)	117 Uus Ununseptium	118 Uuo Ununoctium

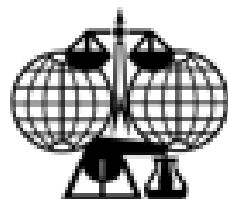
Atomic masses in parentheses are those of the most stable or common isotope.

Note: The subgroup numbers 1-18 were adopted in 1984 by the International Union of Pure and Applied Chemistry. The names of elements 112-118 are the Latin equivalents of those numbers.

57 La Lantan 138.9055	58 Ce Cer 140.116	59 Pr Prazeodym 140.90765	60 Nd Neodym 144.24	61 Pm Promet (145)	62 Sm Samar 150.36	63 Eu Europ 151.964	64 Gd Gadolin 157.25	65 Tb Terb 158.92534	66 Dy Dysproz 162.500	67 Ho Holm 164.93032	68 Er Erb 167.259	69 Tm Tul 168.93421	70 Yb Iterb 173.04	71 Lu Lutek 174.967
89 Ac Aktyn (227)	90 Th Tor 232.0381	91 Pa Protaktyn 231.03688	92 U Uran 238.02891	93 Np Nepturn (237)	94 Pu Pluton (244)	95 Am Amezyk (243)	96 Cm Kuri (247)	97 Bk Berkel (247)	98 Cf Kaliforn (251)	99 Es Einstejn (252)	100 Fm Ferm (257)	101 Md Mendelew (258)	102 No Nobel (259)	103 Lr Lorens (262)

Design Copyright © 1997 Michael Dayah (michael@dayah.com), <http://www.dayah.com/periodic/>

Nazewnictwo związków chemicznych

INTERNATIONAL UNION OF
PURE AND APPLIED CHEMISTRY

Międzynarodowa Unia Chemii Czystej i Stosowanej

www.iupac.org

Wiązania chemiczne

Typy oddziaływań między atomami:

- **wiązania chemiczne** – oparte na wymianie elektronów walencyjnych
- oddziaływania o charakterze fizycznym – **siły van der Waalsa**

Typy wiązań:

- **wiązania kowalencyjne (atomowe)** - współlnienie elektronów walencyjnych sąsiadujących atomów
- **wiązania jonowe** – przeniesienie elektronów walencyjnych od jednego rodzaju atomów do drugiego
- **metaliczne** – współlnienie części elektronów walencyjnych bardzo wielu atomów

Istotną cechą w klasyfikacji wiązań jest różnica elektroujemności tworzących je atomów.
Gdy różnica elektroujemności wynosi:

- < 0,4 – **wiązania kowalencyjne,**
- 1,4 – 1,7 – **kowalencyjne spolaryzowane,**
- > 1,7 – **wiązania jonowe.**

Wiązania chemiczne

Typy oddziaływań między atomami:

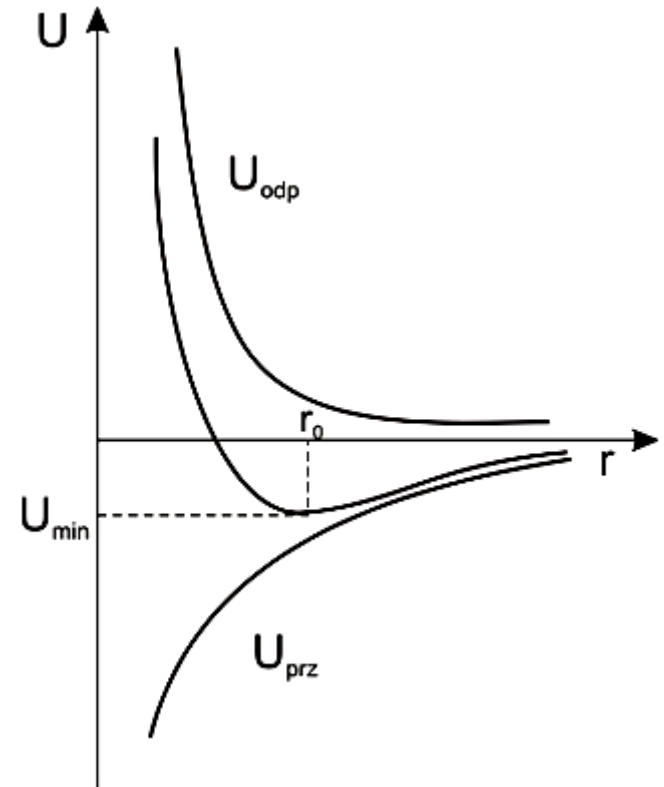
- wiązania chemiczne – oparte na wymianie elektronów walencyjnych
- oddziaływania o charakterze fizycznym – siły van der Waalsa

Elektronowa teoria wiązań Levis'a (1916):

każdy atom dąży do takiej zmiany zewnętrznej powłoki elektronowej, aby uzyskać najtrwalszą konfigurację, tzn. minimum energii. Trwałe konfiguracje to: s², s²p⁶, s²p⁶d¹⁰.

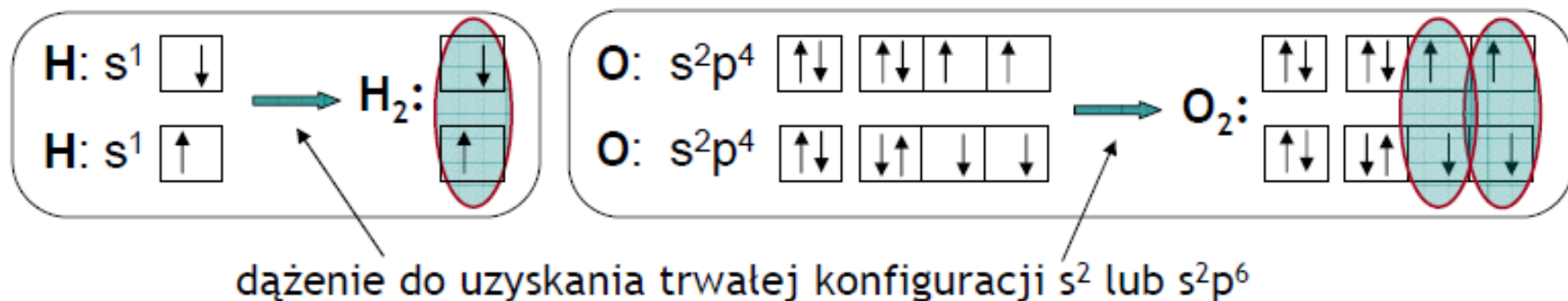
Inaczej:

przyczyną tworzenia się wiązań chemicznych jest dążenie układu do osiągnięcia minimum energii.

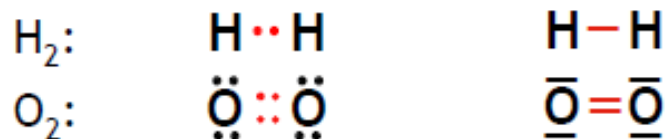

Wiązania chemiczne

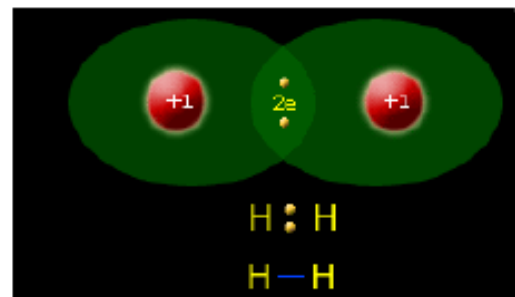
Wiązanie kowalencyjne – powstaje między atomami posiadającymi niesparowane elektrony walencyjne. Polega ono na utworzeniu wspólnej pary elektronowej, należącej jednocześnie do obu atomów.

Cząsteczki z wiązaniami kowalencyjnymi opisuje się za pomocą wzorów elektronowych lub kreskowych, tzw. **wzorów Levisa**:

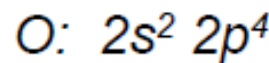
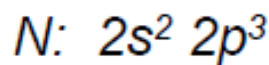
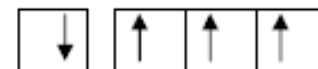
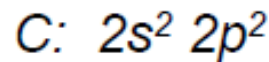
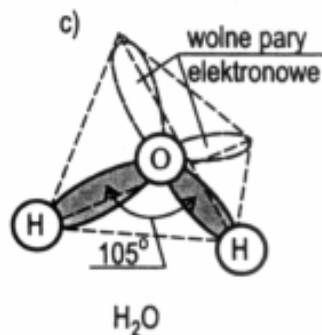
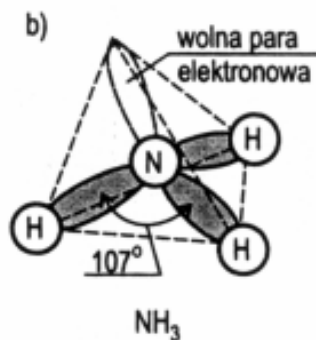
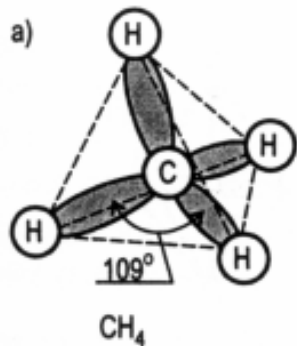
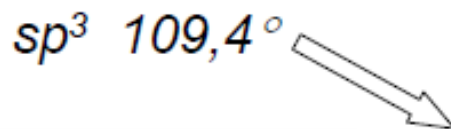
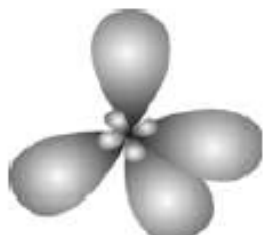
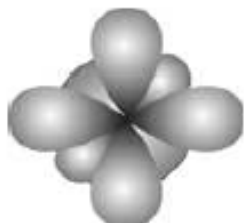
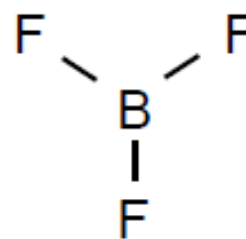
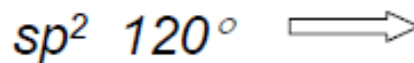
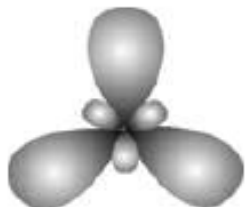
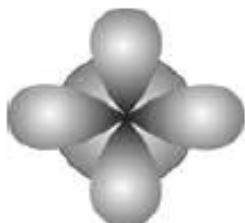

W przyrodzie gazy te występują w postaci cząsteczek dwuatomowych, co potwierdza teorię Levisa'a

Wiązania chemiczne (kowalencyjne)

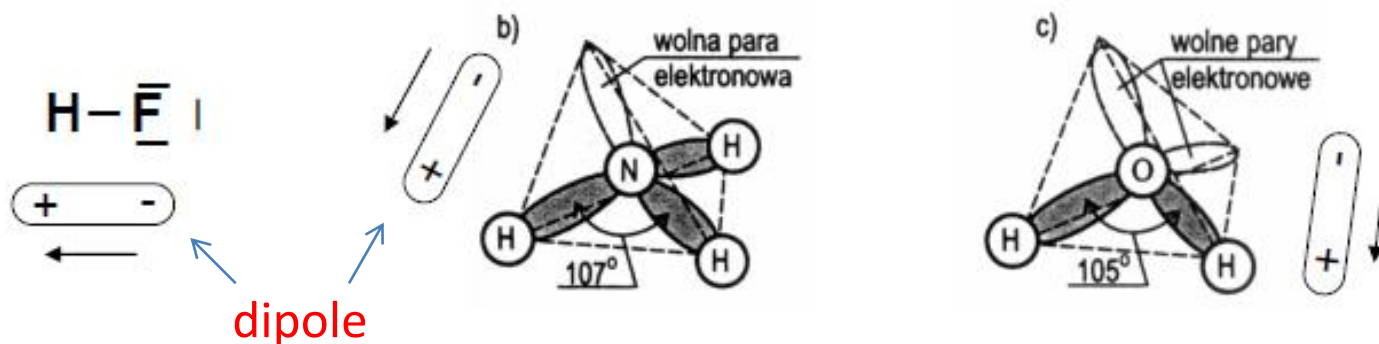
Orientacja przestrzenna orbitali
atomowych sHybrydyzowanych

Rodzaje wiązań kowalencyjnych

Wiązania kowalencyjne spolaryzowane – gdy wiązanie tworzą dwa różne atomy wspólna para elektronowa jest przyciągana przez atom pierwiastka bardziej **elektroujemnego**. Cząsteczka ulega polaryzacji.

Cząsteczki polarne: CO, HF, H₂O, NH₃ ($\mu \neq 0$)

Moment dipolowy (wektor skierowany od „-” do „+” dipola):

$$\mu = |q| \cdot d \quad \text{gdzie } q - \text{ładunek jednego bieguna, } d - \text{odległość biegunów}$$

Wiązania kowalencyjne

Podsumowanie

Wiązania kowalencyjne wykazują następujące właściwości:

- powstają między atomami o dużej elektroujemności (blok p)
- mają charakter kierunkowy
- mogą występować w dowolnym stanie skupienia:
 - gazy (H_2 , N_2 , O_2 , NH_3)
 - cieczce (H_2O , CH_3OH , H_3PO_4 , HNO_3)
 - ciała stałe (kryształy kowalencyjne: Si, SiO_2 , GaAs, SiC,
kryształy molekularne: lód, cukier, CO_2 zestalony)
- tworzą wiązania pojedyncze i wielokrotne
- energia wiązania i długość wiązania zależą od krotności wiązania

Wiązania jonowe

Wiązanie jonowe jest wynikiem maksymalnej polaryzacji **wiązania kowalencyjnego**. Polega ono na przeniesieniu elektronu od atomu mniej **elektroujemnego** do atomu bardziej **elektroujemnego**.

- występuje tylko w związkach chemicznych, nigdy między atomami tego samego pierwiastka
- tworzą je atomy o dużej różnicy **elektroujemności**
- skłonność atomów do tworzenia wiązania jonowego jest tym większa, im większa jest różnica **elektroujemności**
- atomy pierwiastków początkowych grup układu okresowego oddają elektrony, tworzą **kationy**
- atomy pierwiastków końcowych grup układu okresowego uzupełniają brakujące elektrony, tworzą **aniony**
- nie mają charakteru kierunkowego, mają zapełnione **zewnątrzne powłoki**, co daje symetrię sferyczną, analogiczną do gazu szlachetnego
- polega głównie na **oddziaływaniu elektrostatycznym**
- występuje wyłącznie w ciałach stałych o ciągłej strukturze krystalicznej

Wiązania metaliczne

Wiązania metaliczne występują między atomami metali tworzących sieć krystaliczną, a więc w ciele stałym. Dotyczą dużej liczby pierwiastków (85 ze 100).

- zjonizowane dodatnio atomy metali (kationy) tworzą gęsto upakowaną sieć krystaliczną
- uwolnione w wyniku jonizacji elektrony walencyjne są zdelokalizowane (nie są przypisane do określonych jonów) i poruszają się swobodnie w obrębie całej sieci krystalicznej, tworząc tzw. gaz elektronowy
- wiązania metaliczne są wynikiem równowagi dwóch sił: elektrostatycznego oddziaływania dodatnich jonów metalu z „chmurą elektronową” i sił odpychania między jednoimiennymi jonami w sieci.
- wiązania metaliczne nie są kierunkowe; dobre przewodnictwo ciepła i prądu

Siły van der Waalsa

Oddziaływania międzycząsteczkowe (siły van der Waalsa, wiązania drugiego rzędu) - słabe oddziaływania elektrostatyczne między atomami lub cząsteczkami, nie mają charakteru wiązania chemicznego

- mają wpływ na stan skupienia materii (topnienie, wrzenie, kondensacja, krystalizacja gazów CO_2 , N_2 , skraplanie gazów szlachetnych)
- są odpowiedzialne za adsorpcję fizyczną
- ujawniają się szczególnie w niskiej temperaturze, gdy słabną drgania termiczne cząsteczek i atomów
- są bardzo słabe, 4-40kJ/mol (ok. 10% energii typowego wiązania chemicznego)
- występują zawsze, odgrywają jednak rolę tylko wtedy, gdy inne wiązania nie są możliwe
- źródłem wiązania jest trwały lub indukowany moment dipolowy cząsteczek lub fluktuacje ładunku w atomach (cząsteczkach) obojętnych

Wiązania wodorowe

Wiązanie wodorowe powstaje między atomem wodoru związanym z atomem o dużej elektroujemności, a atomem posiadającym wolne pary elektronowe.

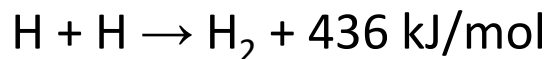
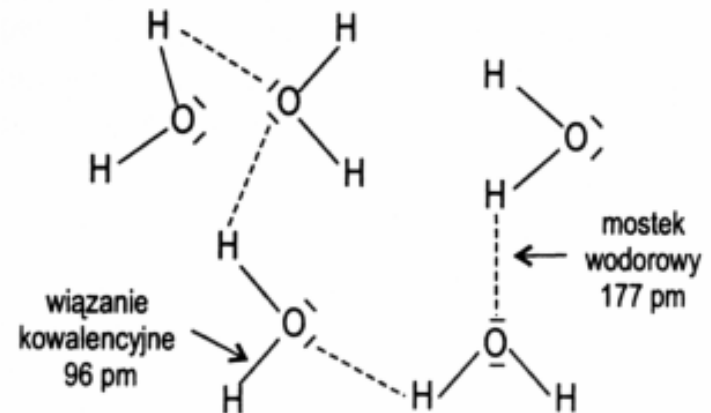
Np. w silnie spolaryzowanej cząsteczce wody atom wodoru jest prawie zupełnie pozbawiony elektronu. Jest on przyciągany przez atom tlenu sąsiedniej cząsteczki wody, który ma dwie wolne pary elektronowe.

Wiązanie to może być traktowane jako: -elektrostatyczne (dipol - dipol)

- kowalencyjne (donorowo- akceptorowe)

Wskutek tych wiązań w wodzie powstają grupy cząsteczek wody (**asocjaty**), złożone średnio z 6 cząsteczek wody, połączonych tzw. **mostkami wodorowymi**.

Wiązanie wodorowe	Energia [kJ/mol]
O - H...O	12,5 - 33,4
O - H...N	16,7 - 29,3
N - H ...O	12,5 - 16,7
N - H ...N	5,4 - 20,9
F - H ...F	20,9 - 33,4

Reakcje chemiczne

Reakcje chemiczne

Reakcja chemiczna – proces, w wyniku którego pierwotna substancja zwana **substratem** przemienia się w inną, zwaną **produktem**. Aby cząsteczka substratu zamieniła się w cząsteczkę produktu konieczne jest rozerwanie przynajmniej jednego z obecnych w niej wiązań chemicznych pomiędzy atomami, bądź też utworzenie się przynajmniej jednego nowego wiązania.

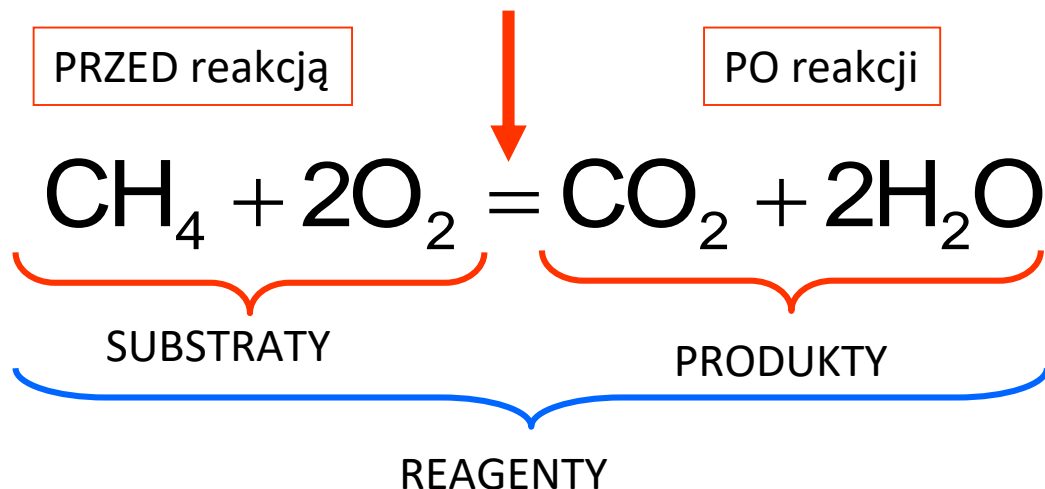
Rodzaje reakcji:

- przebiegające z wydzieleniem (**egzotermiczne**)
- przebiegające z pochłonięciem energii (**endotermiczne**)
- przebiegające bez zmiany stopnia utlenienia pierwiastków (reakcje **kwasy - zasady**)
- przebiegające ze zmianą stopnia utlenienia pierwiastków (reakcje **utleniacz - reduktor**)

Typ reakcji	Schemat	Przykłady
Reakcja syntezy	$X + Y \rightarrow XY$	$CO_2 + H_2O \rightarrow H_2CO_3$
		$H_2CO_3 + BaCO_3 \rightarrow Ba(HCO_3)_2$
Reakcja rozkładu (analizy)	$XY \rightarrow X + Y$	$ZnCO_3 \rightarrow ZnO + CO_2$
Reakcja wymiany	$X + YA \rightarrow XA + Y$	$Zn^0 + Cu^{+2}SO_4 \rightarrow Zn^{+2}SO_4 + Cu^0$
		$C + ZnO \rightarrow CO + Zn$
		$O_2 + HgS \rightarrow SO_2 + Hg$
Reakcja podwójnej wymiany	$XA + YB \rightarrow XB + YA$	$NaOH + HCl \rightarrow NaCl + HOH$
		$NaCl + AgNO_3 \rightarrow NaNO_3 + AgCl \downarrow$

Reakcje chemiczne

RÓWNANIE REAKCJI CHEMICZNEJ

INTERPRETACJA (odczytanie) równania reakcji

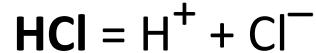
- na poziomie cząsteczkowym:
"Jedna cząsteczka metanu reaguje z dwiema cząsteczkami tlenu dając cząsteczkę ditlenku węgla i dwie cząsteczki wody"
- na poziomie makroskopowym:
"Jeżeli jeden mol metanu przereaguje z dwoma molami tlenu to powstanie jeden mol ditlenku węgla i dwa mole wody"

Reakcje chemiczne

Reakcje kwas - zasada

Teoria Arrheniusa (1887):

- **kwas** to związek oddający w roztworach wodnych **kationy H^+** ,

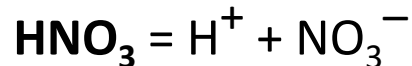

- **zasada** to związek oddający w roztworach wodnych **aniony OH^-** ,

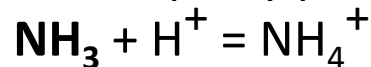

Teoria Brönsteda – Lowry'ego (1923):

- **kwasy** to donory protonów (H^+)

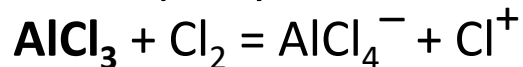

- **zasady** to akceptory protonów (H^+)

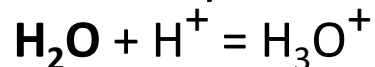

Teoria Lewisa (1923):

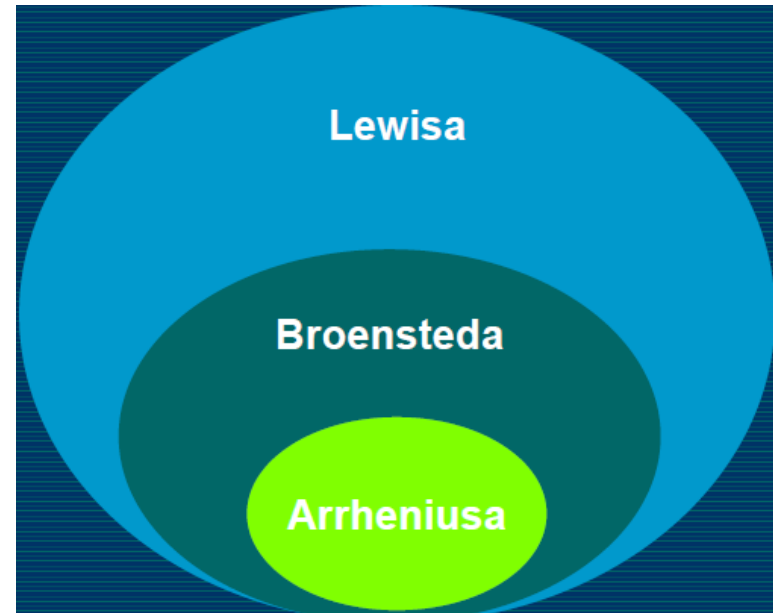
- **kwasy** to akceptory elektronów, np.:

- **zasady** to donory elektronów, np.:

Modele kwasów i zasad

Reakcje chemiczne

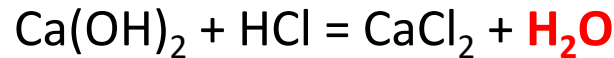
Reakcje kwas - zasada

Procesy chemiczne zachodzące w oparciu o teorie kwasów i zasad:

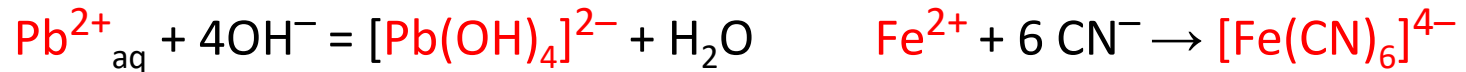
- dysocjacja elektrolityczna - rozpad cząsteczek na jony w wyniku oddziaływania z cząsteczkami wody

- reakcje zobojętniania

- amfoteryczność

- hydroliza soli

- wytrącanie trudno rozpuszczalnych w wodzie osadów

(anion Cl^- wypiera ze sfery koordynacyjnej kationu wodę i powstaje elektrycznie obojętna cząsteczka.)

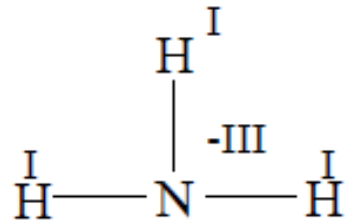
Reakcje chemiczne

Reakcje utleniania i redukcji

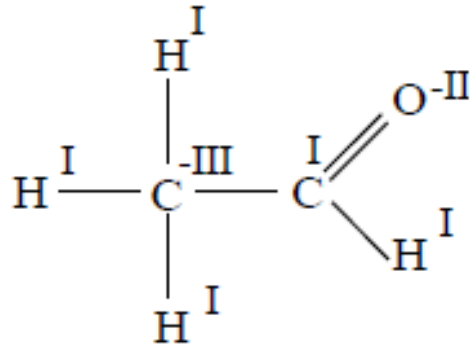
Zachodzą ze zmianą stopnia utlenienia pierwiastków.

Stopnie utlenienia pierwiastków:

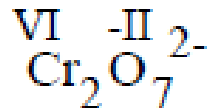
- w cząsteczce amoniaku:

- w cząsteczce aldehydu octowego:

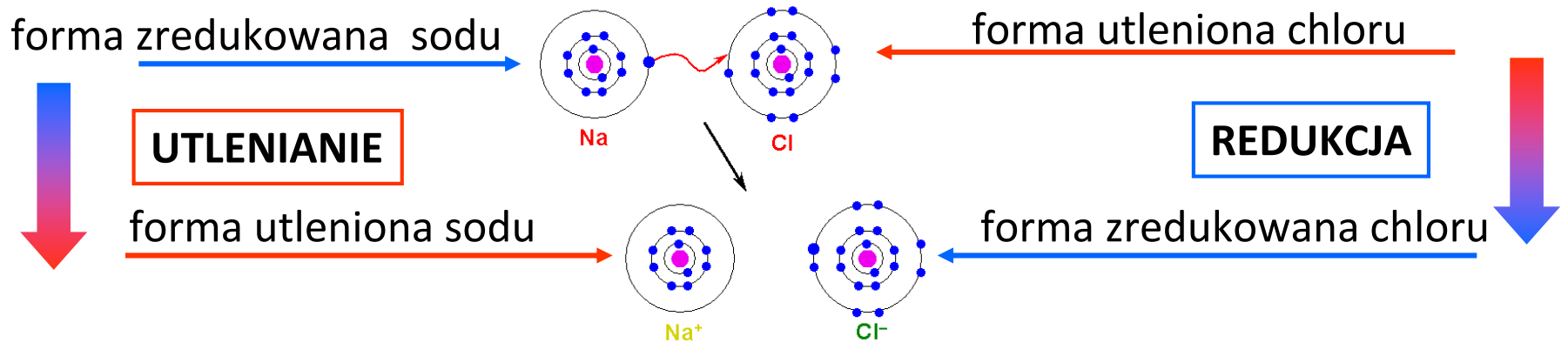
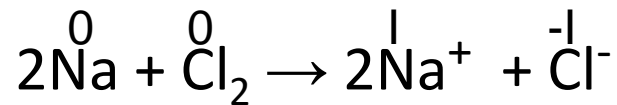
- w jonie dichromianowym:

Reakcje utleniania i redukcji

UTLENIANIE – wzrost stopnia utlenienia

REDUKCJA – obniżenie stopnia utlenienia

UTLENIACZ – przyjmuje elektrony

REDUKTOR – oddaje elektrony

Reakcje utleniania i redukcji

Reguły służące do wyznaczania stopnia utlenienia pierwiastka

1. Pierwiastki w stanie wolnym (O_2 , Ca)
2. Proste jony (Na^+ , Cu^{2+} , Al^{3+} , Cl^- , S^{2-})
3. Suma stopni utlenienia w cząsteczce
4. Suma stopni utlenienia w jonie
5. Wodór w związkach

Wyjątek: wodorki (NaH , MgH_2)

6. Tlen w związkach

Wyjątki: nadtlenki (H_2O_2)
ponadtlenki (KO_2)
fluorek tlenu (OF_2)

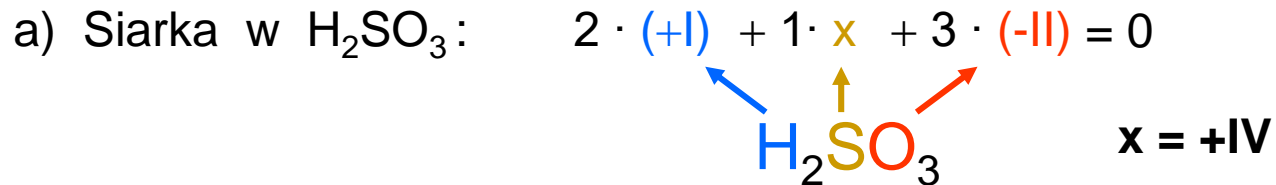
7. Formalny stopień utlenienia nie musi być liczbą całkowitą i może mieć wartości ułamkowe
8. W związkach organicznych połączenie węgiel-węgiel traktujemy jako 0 (bez względu na liczbę wiązań) !!!

0
ładunek jonu
0
ładunek jonu
+1
-1
-2
-1
$-\frac{1}{2}$
+2

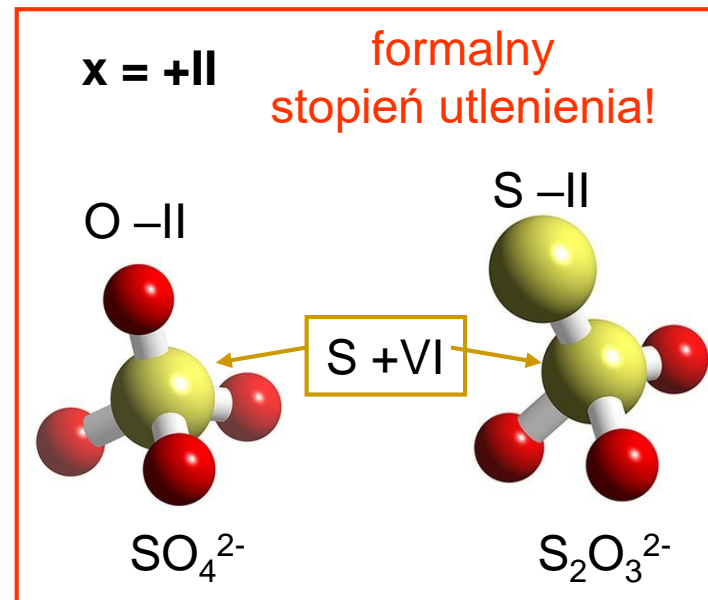
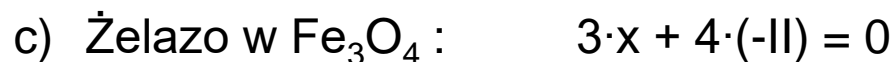
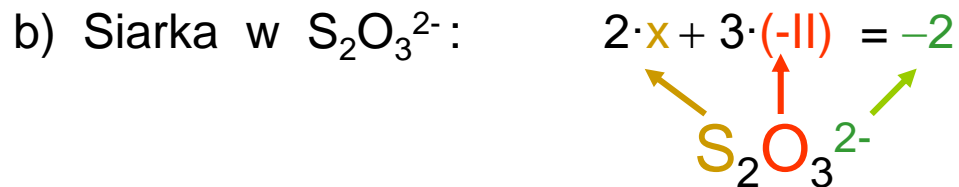
Reakcje utleniania i redukcji

Przykłady obliczania stopni utlenienia:

Suma stopni utlenienia w cząsteczce = 0

Suma stopni utlenienia w jonie = ładunek jonu

Reakcje utleniania i redukcji

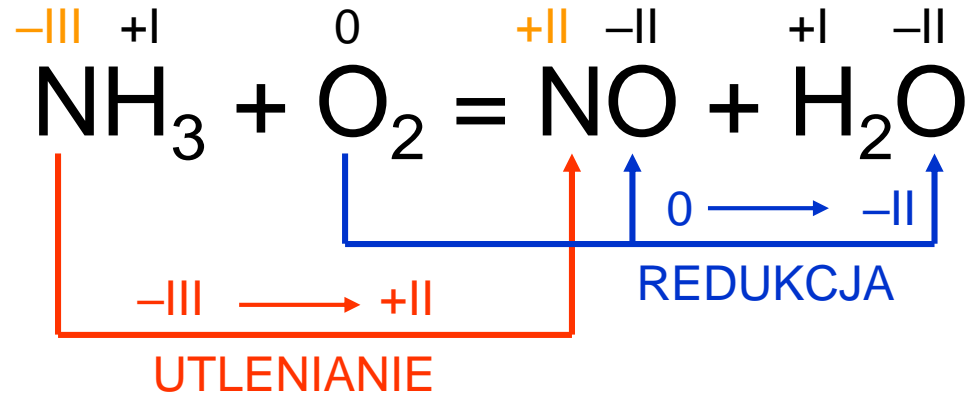
DOBIERANIA WSPÓŁCZYNNIKÓW REAKCJI

Na podstawie stopni utlenienia

a) stopnie utlenienia znane:

b) stopnie utlenienia wyliczone:

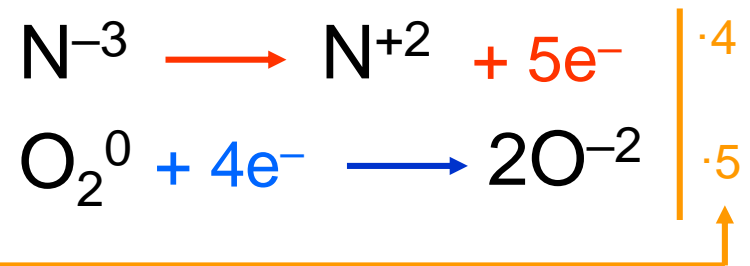
c) pierwiastki zmieniające stopień utlenienia:

d) liczba wymienianych elektronów:

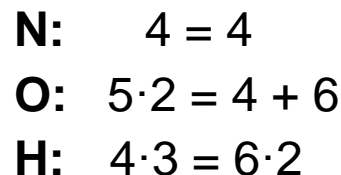
e) uzgodnienie liczby

elektronów oddanych z pobranymi:

f) równanie końcowe: $4\text{NH}_3 + 5\text{O}_2 = 4\text{NO} + 6\text{H}_2\text{O}$

g) sprawdzenie licznosci pierwiastków po obydwu stronach równania:

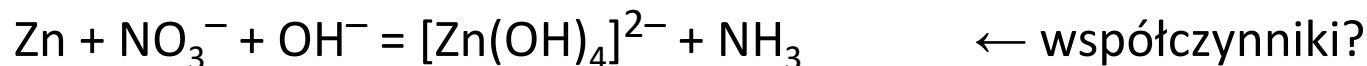

Reakcje utleniania i redukcji - rodzaje

1. Przebiegające w środowisku kwaśnym

2. Przebiegające w środowisku zasadowym

3. Przebiegające w środowisku obojętnym

4. Dysproporcjonowania

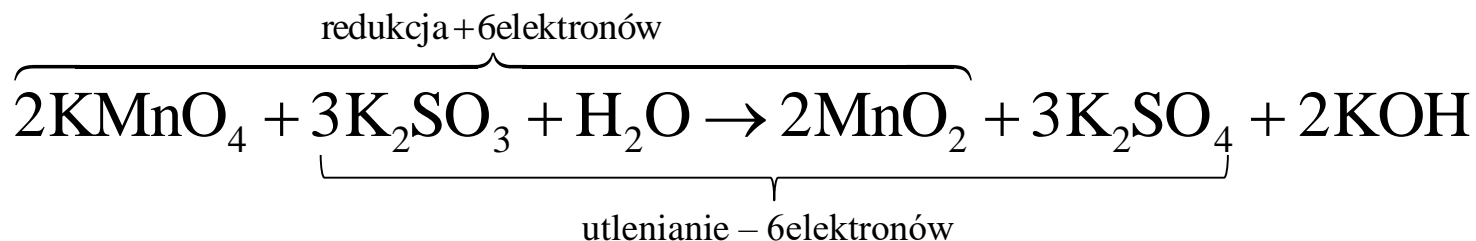

5. Utleniania substancji, w których reduktorem są atomy różnych pierwiastków lub atomy tego samego pierwiastka na różnych stopniach utlenienia

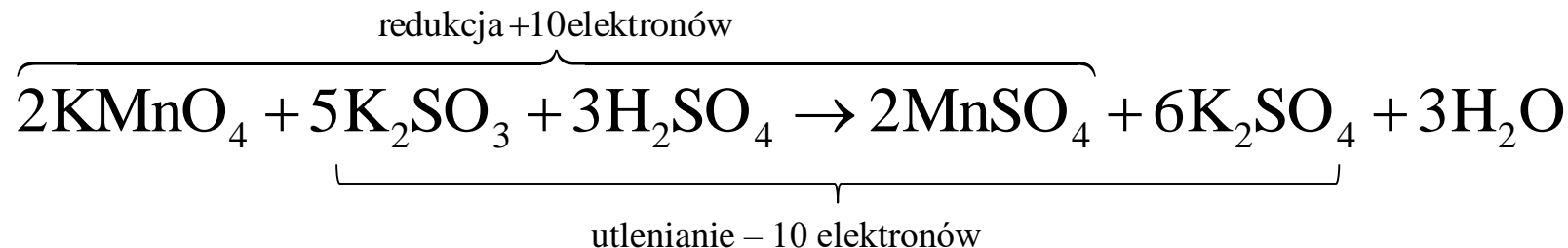

Reakcje utleniania i redukcji - rodzaje

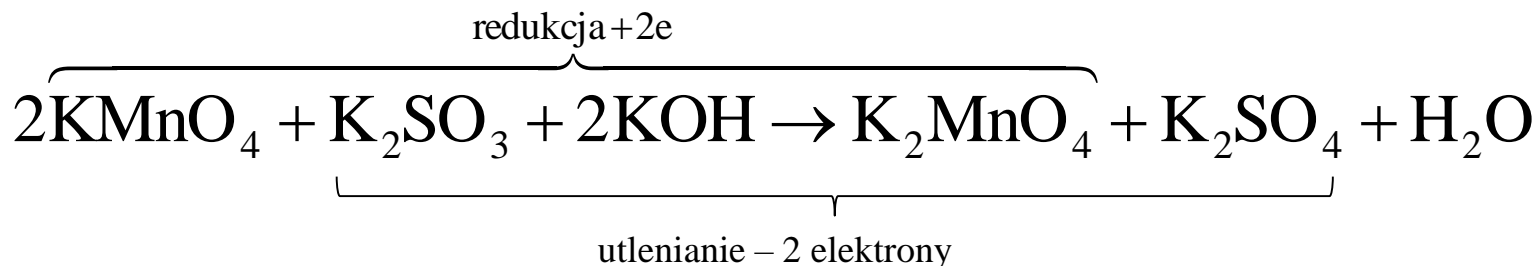
Reakcja w środowisku obojętnym

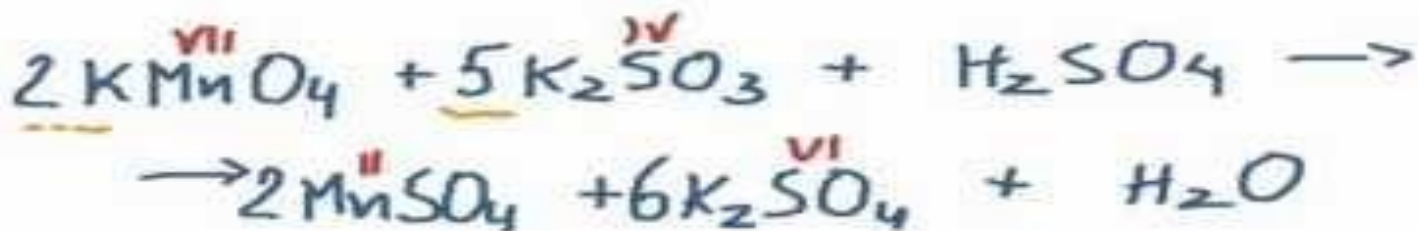
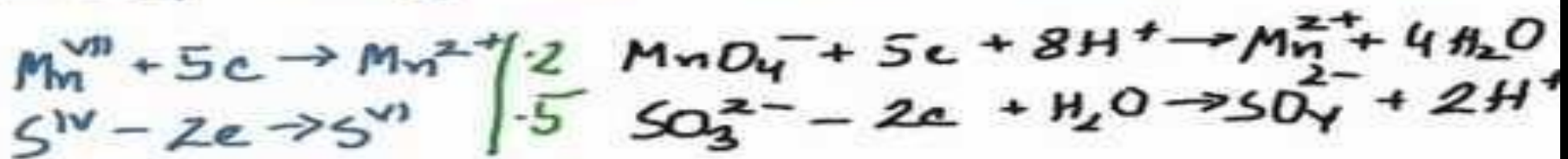

Reakcja w środowisku kwaśnym

Reakcja w środowisku zasadowym

Właściwości fizyczne i chemiczne wybranych kwasów zasad i soli

Reakcje jonowe w roztworach wodnych

objawy reakcji
 odczyn środowiska reakcji

reakcje jonowe
 rodzaj osadu

LEGENDA:

Tabela zawiera charakterystykę objawów, warunków i rezultatów reakcji zachodzących między jonami w roztworach wodnych o stężeniu 0.1 – 1.0 mol/dm³.

kationy aniony	H ⁺	Na ⁺	K ⁺	NH ₄ ⁺	Mg ²⁺	Ca ²⁺	Ba ²⁺	Cr ³⁺	Mn ²⁺	Fe ²⁺	Fe ³⁺	Cu ²⁺	Ag ⁺	Zn ²⁺	Cd ²⁺	Hg ²⁺	Al ³⁺	Sn ²⁺	Pb ²⁺	
F ⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Cl ⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Br ⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
I ⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
OH ⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
S ²⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
SO ₃ ²⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
SO ₄ ²⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
NO ₃ ⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
PO ₄ ³⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
CO ₃ ²⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
SiO ₃ ²⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
ClO ₄ ⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
CrO ₄ ²⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
CH ₃ COO ⁻	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

Objawy reakcji (barwa odpowiada w przybliżeniu barwie osadu bądź roztworu reagentów w stanie równowagi jonowej):

- ↓ strąca się bezbarwny osad
- ↓ strąca się biały osad
- ↓ strąca się żółty osad, rozpuszczalny w nadmiarze anionów
- ↓ strąca się biały osad, a jednocześnie wywiązuje się bezwony gaz
- wywiązuje się bezwony gaz
- wywiązuje się gaz o charakterystycznym zapachu
- roztwór bezbarwny, osad nie strąca się, brak widocznych objawów reakcji. (Uwaga: Reakcje zobojętniania rozpoznaje się wskaźnikiem kwasowo-zasadowym.)
- roztwór barwy żółtej, osad nie strąca się, brak widocznych objawów reakcji. (Uwaga: Zmiana barwy roztworu po dodaniu określonego anionu może świadczyć o zachodzącej reakcji.)

Odczyn środowiska reakcji:

- ▲ odczyn kwaśny
- ▲ odczyn obojętny
- ▲ odczyn słabo zasadowy (amoniakalny)
- ▲ odczyn silnie zasadowy (alkaliczny)
- ▲ zmienny w czasie dodawania anionu

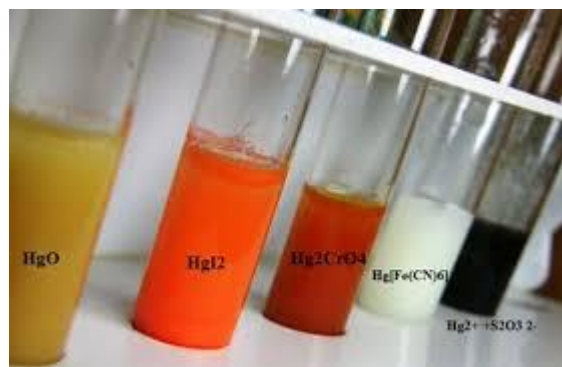
Reakcje jonowe w roztworze wodnym:

- powstawanie trudno rozpuszczalnej substancji
- powstawanie słabego elektrolitu
- zobojętnianie
- hydrolyza
- utlenianie-redukcja
- tworzenie związków zespolonych
- agregacja anionowa
- stan równowagi jonowej

Rodzaj strąconego osadu:

- sól prosta
- hydroksosól
- tlenek
- wodorotlenek
- kwas

http://www.vmc.org.pl/images/chemia/tabele/reakcje_jonowe_w_roztworach_wodnych.jpg

Chrom i jego związki